

Генералмајор ВЕЛИМИР КНЕЖЕВИЋ

НЕКА ПИТАЊА ИЗ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ВЕЗА У ОДБРАНИ НА ПЛАНИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ

Планинско земљиште, на коме су често принуђене да живе и воде борбу ратујуће стране, својим особеностима испољава посебан утицај на примену модерне технике, извођење покрета, борби и операција, као и на темпо и динамику саме борбе. Посебни услови које намеће планинско земљиште, у специфичној форми негативно утичу и на обезбеђење везе. А пошто се на основу оперативно-тактичких елемената (распоред јединица у оквиру борбеног поретка и распореда командних места) приступа организацији веза, то планинско земљиште и овде, посредно, кроз њих, утиче на организовање везе. Због знатно веће ширине и дубине борбеног поретка и одговарајућег повећања отстојања и растојања између командних места, пред везу се постављају још и посебни, нарочито материјални захтеви.

Досадашњи развој технике и службе везе одговара основним организационим принципима и искуствима, јер постоје таква техничка средства која задовољавају потребе и захтеве командовања и управљања савременом армијом у нормалним условима и на маневарском земљишту. Међутим, још нису нађена сигурна техничка, па, према томе, ни одговарајућа тактичко-организациона решења, која би потпуно отклонила негативне утицаје планинског земљишта.

Полазећи од карактеристика којим планинско земљиште, посредно или непосредно, утиче на организовање веза у одбрани, као и конкретних постојећих материјалних и техничких услова, у даљем излагању ће се изнети како се, под датим условима, може приступити решавању основних питања којима се обезбеђује веза за потребе командовања.

Испресецаност планинског земљишта са великим висинским разликама и стрмим падинама, слаба комуникативност и уопште пролазност ван путева, пошумљеност, рудне наслаге и атмосферске непогоде, које обично карактеришу планинско земљиште, у мањој или већој мери, негативно утичу на организовање и примену средстава везе.

Како прилазити организацији радиовеза на планинском земљишту

Радио је основно средство које обезбеђује сигурност и непрекидност везе у свим видовима борбе. Међутим, особине планинског земљишта, ако се о њима не води довољно рачуна, у великој мери умањују могућности радиа. Јако испресецано земљиште и стрме падине смањују домет и утичу

на рад радиостаница мале снаге, које се нормално примењују у тактичким јединицама (батаљон-пук, пук-дивизија), поготово ако се не води рачуна о избору места радиостаница. Високе и густе шуме исто тако онемогућавају распрострањавање електромагнетских таласа и могу потпуно онемогућити радиовезу, а земљиште богато рудним наслагама упија електромагнетне таласе. Испресецано земљиште нарочито негативно утиче на ултракратке таласе који се правилниски распростиру. Ови таласи су засада највећим делом искоришћени за радиостанице мале снаге и домета, које се налазе у саставу најнижих тактичких јединица (батаљон-чета, батерија), тако да њихов рад може бити потпуно искључен ако се не води рачуна о правилном избору места кореспондената (станица) који међусобно одржавају везу. Због тога органи везе и општевојне старешине при организацији веза морају имати у виду све ове особености да би се избегли негативни утицаји, који умањују или онемогућавају рад основног вида везе — радиовезе. А како се могу избећи или ублажити ови негативни утицаји?

Постоје мишљења и тенденције да се све јединице, па и најниже, обезбеде јачим станицама (око 10' W). На томе инсистирају и везисти у већој мери, јер, на први поглед, такво решење изгледа и логично. Али, ако се цело питање боље проанализира, одмах ће се уочити да би се тиме створиле нове потешкоће, и да треба наћи боље решење. А ево због чега: Прво, радиостанице у најнижим јединицама морају бити такве да их војник може носити на леђима, да могу непрекидно пратити команду за коју раде и да раде у покрету. Јасно је да томе основном захтеву не одговара јача станица, јер један човек једва може да носи извор за њено напајање (акумулатори и батерије или генератор). Исто тако, рад у покрету са овим станицама, и још у условима борбе нижих тактичких јединица, уопште не долази у обзир. Друго, снабдевање изворима електричне енергије (чија је потрошња за јаче станице велика) биће у овим јединицама скоро онемогућено. Треће, прихватањем оваквог решења нагомилало би се велики број јачих радиостаница на релативно уском пространству, тако да би се, с обзиром на ограничено таласно подручје, створиле нове потешкоће због недостатка довољног броја таласа за сваку станицу или би расподела таласа условљавала ометање радиостаница у међусобном раду. Значи, они који предлажу увођење јачих станица не воде рачуна о томе да радиостаница за најниже тактичке јединице мора бити лака и спретна, таква да је може носити један војник, са којом ће моћи непрекидно и у свакој ситуацији радити, не изостајући од команде за чији рачун ради. А пошто се овим тактичким захтевима морају прилагођавати и средства и организација везе, онда се мора доћи до закључка да су засада најпогодније станице мале снаге. Чак мора отпасти и предлог ојачавања станицама јаче снаге оних јединица чији борбени поредак захвата планинска земљиште, јер то захтева велике резерве ових средстава, које је, у највише случајева, врло тешко или немогуће на време обезбедити. Наведени разлози онемогућавају пуно и могуће искоришћење и примену радиостаница јаче снаге у нижим јединицама. Разумљиво је да се ово не односи на делимична — појединачна ојачања јединица на најважнијем правцу. Даљи развој технике вероватно ће наћи и боља техничка решења, али, ако ово питање посматрамо на основу да-

нашњих услова и могућности, оно се не може решити увођењем јачих радиостаница.

Из ратног и послератног искуства знамо да је обезбеђивана непрекидна и сигурна радиовеза са одговарајућим формациским средствима тамо где се водило рачуна о особеностима планинског земљишта и где су, на тој основи, у планинским условима, органи везе добро сарађивали са својом општевојном командом. Избор КМ, односно места за постављање радиоцентра, претставља најбитније и најважније питање радиовезе на планинском земљишту. Избором КМ органи везе морају да постигну сагласност са општевојном командом тако, да оно удовољи захтевима рада радиосредстава. Правилно и добро изабраним командним местима штабова којима је потребна међусобна веза, могу се потпуно отклонити или у највећој мери ублажити негативни утицаји које радиовези причињавају особености планинског земљишта. Зато, пре доношења предлога и своје одлуке по вези, командант — начелник веза мора добро простудирати и проценити земљиште, настојећи да тако одреди командна места, како своја, тако и потчињених, како би у исто време одговарала тактичким захтевима и омогућавала повољан рад радиосредстава. Ако би се ова два захтева сукобљавала, онда треба настојати да КМ што боље одговара захтевима рада радиосредстава, а командант јединице, који доноси коначну одлуку, мора да доведе у склад ове захтеве, јер од тога зависи непрекидност његовог командовања и руковођења у току борбе. Поставља се питање: да ли се КМ у одбрани на планинском земљишту могу постављати на таквим местима која ће одговорати овим захтевима? Природно је да се на већој ширини и дубини појаса који обухвата борбени поредак јединица на планинском земљишту лакше могу пронаћи погодни рејони за постављање КМ, који ће моћи обезбедити њихов повољнији распоред у односу на сам борбени поредак, на заштиту са земље и из ваздуха, маскирање, руковођење и правилно искоришћење и примену свих врста средстава везе. Осим тога, постављањем КМ више по дубини и ван главног правца удара нападача постиже се његова већа стабилност, а то условљава већу сигурност и квалитет везе.

Какве су могућности станица мале снаге, ако се води рачуна о избору места за рад, може се видети из следећих примера из нашег Народно-ослободилачког рата. Радиостаницом од 10—20 W одржавана је веза 1943 године између Главног штаба Хрватске у Лици (Плитвичка Језера) са јединицама у Славонији и Калнику. Исто тако, Пети ударни крајишки корпус, чије су две јединице биле на изразито планинском земљишту — у Босни, радиостаницама од 7 W одржавао је везу са јединицама које су биле од њега удаљење просечно 80—100 километара. Таквих примера има много.

Поред тога што се мора водити рачуна о правилном избору КМ у целини, још је важније да се правилно одреди одговарајуће место за радиоцентар или појединачне радиостанице у рејону КМ. Поједини елементи КМ могу се распоредити и без обзира на захтеве које намећу радиосредства као на пример, органи штаба — команде, жични центар везе и СС, док се радиостанице могу и удаљити (до 2 километра) од оперативне групе и поставити на место које је повољније за рад. Такво удаљавање неће штетно утицати на њихово коришћење од стране органа штаба, јер се преко телефона, прикљученог на радиостаницу за рад из удаљености, могу обављати

радиоразговори од стране органа командовања, а да се не долази непосредно на радиостаницу. Ова техничка могућност даје још повољније услове за избор места за радиостанице.

Планинско земљиште утиче на рад и употребу радиосредстава и у оквиру оперативних јединица (корпус, армија, фронт). Али, пошто ови штабови располажу радиостаницама јаче снаге (које поред површинских користе и просторне електромагнетне таласе), и пошто се код тих јединица избор КМ, које ће одговарати и тактичким и оперативним захтевима, може много лакше извршити, то се и негативни утицаји планинског земљишта на рад радиовезе могу лакше отклонити. И на ограниченом рејону за распоред КМ најчешће се могу пронаћи доста повољне могућности за постављање и рад радиоцентра, иако код виших штабова нема разлога за уже ограничавање пре него што органи везе испитају и сами предложе командна места која ће одговарати и доброј организацији веза.

Центри веза виших штабова снабдевени су јачим и тежим средствима која су уграђена на моторним возилима, те су и њихов покрет и постављање везани за комуникације, тако да се и то мора имати у виду при избору и планирању премештања КМ. Такве јединице ће нормално и на планинском земљишту располагати основним комуникацијама на правцу који одговара захтевима за постављање КМ и са којих се лако могу уредити краћи одводни путеви за излазак и смештај на КМ. За ово се нормално подешавају постојећи сеоски путеви који неће открити само КМ. На овај начин ће се извршити одвајање од главних комуникација које ће бити контролисане и нападане од нападачеве авијације.

С обзиром на улогу КМ и изнете особености које утичу на сигурност и непрекидност веза у одбрани на планинском земљишту, избору командних места, како за почетни борбени поредак, тако и даље, у току премештања, треба обратити посебну пажњу и при раду на организацији командовања и везе дати му одговарајуће место.

Како прилазити организацији жичне везе на планинском земљишту

За обезбеђење стабилне и сигурне везе у одбрани нормално се захтева широко развијен систем жичних веза по целој ширини и дубини борбеног поретка јединице. Широко развијен систем жичних веза треба схватити не као једноставно повезивање претпостављеног са потчињеним и садејствујућим, већ као једну разгранату жичну мрежу са основним и обилазним правцима до свих делова борбеног поретка, са контролно-испитним станицама и помоћним центрима везе, с тим да је све ово обједињено у један јединствени систем, који омогућава широку примену маневра по линијама жичне везе. Стабилност и сигурност жичне везе треба обезбедити у што већој мери и због тога што се, у циљу прикривања борбеног поретка и одржавања тајности, забрањује радиосаобраћај све до почетка непријатељског напада, тако да цео саобраћај, углавном, обезбеђује жична веза. Но, чак и у времену кад почне напад, пожељно је радиоћутање, ако то омогућава стање жичних веза, како би се избегло откривање распореда, нарочито оних делова који припремају противнападе и противударе.

На планинском земљишту нормално се организује одбрана на широком фронту, на њему се увећавају ширина фронта и дубина борбеног поретка јединица које поседају и бране одређене положаје. Ширина фронта може бити два и преко два пута већа од ширине коју заузима иста јединица у нормалним условима позиционе одбране на маневарском земљишту. Природно је да тако развучен борбени поредак условљава одговарајуће увећавање растојања и отстојања између командних места и дуже правце жичних веза, а тиме захтева и већу количину материјалних средстава. Осим тога, и особине планинског земљишта — испресецаност са дубоким долинама и непроходност — изискују врло велике количине линиског материјала, а атмосферске непогоде, које су карактеристичне баш на њему, испољавају и друге неповољне утицаје на жичну везу, на пример, на одржавање њених линија, јер су правци дужи, а могућности кидања и квара линија већи, док велики снегови ометају њено подизање и одржавање и др. Али, оно основно и најважније, што непосредно доводи у питање онакву организацију жичних веза какву нормалне потребе одбране захтевају, јесте захтев велике количине материјалних средстава — линиског материјала. Зато, на основу искуства, за сваки правац на планинском земљишту треба припремити просечно 50—70% материјала више него на маневарском земљишту.

Да ли се под оваквим условима може поставити онако широко развијен систем жичних веза као у одбрани у нормалним условима? Располагања средстава јединица везе свакако то неће омогућити. Но, командовање се ни у ком случају неће одрећи сигурне везе, која се у првој етапи извођења одбране у основи ослања на жичну везу. Логично би било да се, с обзиром на изнето, иде путем ојачања линиским материјалом, што би било најлакше, а и најбоље решење. Ако се узме у обзир да ће увећана отстојања између КМ и испресецаност земљишта изискивати двоструке количине, па и више од формациски предвиђеног материјала, онда се прорачуном долази до таквих количина пољског кабла, или полусталних линија (за оперативне јединице), са којима у толикој мери не могу располагати ни складишта највећих оперативних јединица. Чак, и ако би се располагало толиким материјалом да се може извршити ојачање, у питању је његово транспортовање и преносење на планинском земљишту, где се, по правилу, мора рачунати само на товарну стоку. Ако узмемо да једној дивизији у целини просечно следује 350 километара пољског кабла, онда би ју, ако бисмо прихватили ово решење, требало ојачати исто толиком количином и пренети га до свих јединица, почев од дивизиског батаљона за везу па све до стрељачких батаљона. Пошто један товарни коњ може носити око 3 километара кабла, онда би за дотур ојачања у пољском каблу, само за једну дивизију, требало обезбедити 117 товарних коња. Овај груби прорачун показује да се на планинском земљишту не може рачунати на таква ојачања која би обезбедила постављање потпуног и широко развијеног система жичних веза, иако се и даље остаје на захтеву обезбеђења жичне везе.

На тежишту одбране, како у нормалним условима, тако и на планинском земљишту, распоређују се основне — главне снаге, за које се, у првом реду, мора обезбедити сигурност и непрекидност командовања. Значи, планирање организације жичне везе мора бити тако усмерено, да се код јединица на тежишту одбране развије најпотпунији систем, а то треба да буде

изражено у захтеву и наређењу општевојне команде, и то пре него што се приступи њеном планирању. Код делова на тежишту одбране, и у планинским условима, биће релативно лакше обезбедити и извести потпунији систем жичних веза, зато што је на тежишту борбени поредак јединица нормално уже распоређен по фронту и дубини и што се командно место, одакле се развијају жичне везе, налази у његовом захвату. То значи да и само постројавање борбеног поретка баш на тежишту одбране, где се поставља захтев најјаче развијене везе, донекле иде у прилог томе да се повезивање материјално и временски може лакше обезбедити. На осталим правцима, код јединица које су ван тежишта одбране, планинско земљиште испољава већи утицај, јер су отстојања, скоро увек, знатно већа. Но, и на овим правцима треба тежити да се успостави жична веза у оној мери у којој то обезбеђују расположива материјална средства. Ако се, на основу прорачуна расположивих материјалних средстава, стања линија на терену и потребних веза које треба организovati, установи да се не може обезбедити пружање линија на свим правцима, орган везе процењује и, споразумно са начелником штаба, одређује који ће се правци жичне везе поставити, а који ће, евентуално, отпасти.

Под изнетим условима планирању организације жичних веза треба тако приступити, да се, према конкретним захтевима и могућностима, најрационалније искористе расположива средства, да се максимално искористе постојеће линије и средства на терену, настојећи да се обезбеди што потпунији систем веза, нарочито на тежишту одбране. При овоме, постојеће линије на терену, које су од више команде стављене на расположење, треба прилагођавати условима најбољег искоришћења. На изразито испресецаном терену и дугачким правцима, где се налази на озбиљне препреке, као што су дубоке клисуре и широка корита великих река, тешкоће се могу савладати ако се ради са више техничке и организационе снажљивости, на пример: комбинацијом жичне везе са ултракратким радиостаницама или комбинавањем са курирским средствима, ако постоје услови за примену моторних возила. Комбиновање на овој основи најчешће ће доћи у обзир при организацији везе у оквиру виших — оперативних јединица, где су правци врло дугачки, надокнађујући на тај начин недостатак у линиском материјалу, да би га уштедели за постављање на погодним и важним правцима или, на концу, за обезбеђење нужних резерви.

Правилан избор командних места свакако је једна од важних мера, којом се може умањити неповољан утицај планинског земљишта на организацију, извођење, добру експлоатацију, као и најрационалније искоришћење расположивих материјалних средстава. Правилним распоредом КМ треба постићи најпотпуније искоришћење постојећих материјалних средстава на терену, што мањи утрошак линиског материјала, тако да се линије не развлаче паралелно са фронтом, већ да долазе из дубине. Зато се при избору командних места мора водити рачуна и о овим захтевима, јер условљавају потпунији систем жичних веза, а тиме обезбеђују сигурно и непрекидно командовање јединицама у одбрани. Све изнете мере, које су нужне за што бољу и потпунију организацију жичних веза, не искључују ојачање у линиском материјалу, који ће, у условима извођења одбране на планинском земљишту, увек недостајати. Захтеви за ојачање расту са величином једи-

ница, јер се у вишим командама (корпус, армија итд.), увећавају и утицаји оних фактора, који намећу већа материјална средства, а и улога и важност сигурне везе више се истиче. Додељивање ојачања углавном ће зависити од резерви којима претпостављена команда располаже, од тежине услова под којима дотична јединица има да обезбеђује жичну везу (велика ширина фронта јединице, недостатак постојећих линија на терену које се могу користити), као и од важности и улоге јединице у склопу општег задатка који извршава претпостављена команда.

За организацију жичне везе у одбрани на планинском земљишту, нарочито у оквиру оперативних јединица, важно је имати у виду и време, које, поред материјалних средстава, исто тако утиче на потпуност и благовремено постављање целог система. Особине планинског земљишта и велика отстојања између КМ захтевају много више времена за постављање и организацију жичне везе. Због тога ће и време бити један од битних услова од кога ће зависити да ли ће долазити у обзир постављање сталних или полусталних линија. Ако се имају у виду просечни нормативи за изградњу сталних линија, тј. да један вод за један дан на планинском земљишту подиже 1200 метара трасе, онда се може оценити од колико је значаја располагање довољним, потребним временом за организацију везе. Ако је време — рок за готовост везе ограничено и недовољно, то ће, неоспорно, утицати и на њену благовремену и потпуну организацију, без обзира што се, можда, располаже са довољним материјалним средствима. Зато ће, поред расположивих снага и средстава, време којим се располаже бити други, врло утицајан фактор, који ће условљавати добру, потпуну и благовремену организацију жичних веза.

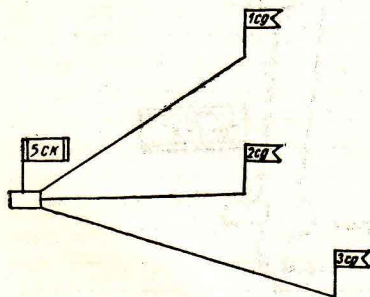
Ослањајући се на раније излагање и досадашња искуства, може се закључити које се врсте материјала могу најпогодније употребити за организацију жичних веза.

У оквиру оперативних јединица (тј. од корпуса навише), као основу за организацију жичних веза, треба узети постојеће линије на терену, које треба прилагодити потребама и најрационалније користити. Цео систем полусталних линија развија се даље ка потчињеним и садејствујућим јединицама помоћу расположивих количина материјала, настојећи да на тежишту одбране буде што потпунији. Сталне линије нормалног профила и димензија изузетно могу доћи у обзир за изградњу, јер је за једну исту релацију (отстојање) потребно три пута више материјала по тежини за сталну него за полусталну линију. Осим тога, даље преношење и транспорт тога материјала врло је тешко, тако да може и отпасти ако нема услова за његов превоз моторизованим средствима. Постављање и изградња сталних линија врло су тешки и врло дуго трају, те се скоро редовно дешавају закашњења. Зато би пољски кабл најбоље одговарао не само у погледу транспорта, него и у погледу брзине изградње и лаког постављања. Али он, у највише случајева, не долази у обзир пошто на већим отстојањима губи чујност и онемогућава примену високофреквентних уређаја, телеграфских апаратура, без којих жична веза у вишим јединицама губи квалитетну и квантитетну вредност. Према томе, остају полусталне ваздушне линије, којима се компромисно отклањају недостаци кабловских и сталних линија. На овај начин полусталне линије чиниле би основу, тј. главни део линија које треба изгра-

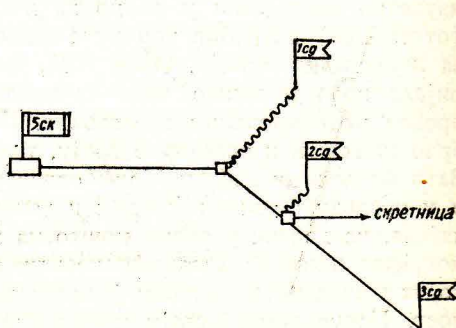
дити, не искључујући делимичну примену и кабловских линија на краћим правцима (до јединица у другом ешелону борбеног поретка, које се повежују непосредно или преко помоћног центра везе, до јединица чији је распоред привременог карактера, између осматрачница са тенковском резервом и ПОЗ-ом).

Пољски ВФ (високофреквентни) телефонско-телеграфски уређаји, чија је примена везана за постојање сталних и полусталних линија, повећали су у великој мери квалитет и могућности жичне везе у оквиру оперативних јединица. Они обезбеђују добру чујност и на великим отстојањима (150 до 350 километара), као и тајност саобраћаја и постављање више канала за више једновремених разговора на истој линији.

Према искуствима из последњег рата, у коме су масовно коришћени и ови уређаји, порасли су вредност и значај жичне везе, чија се улога, с обзиром на масовну примену радиосредстава, била почела потцењивати. Данас све савремене армије, користећи баш та искуства из рата, посвећују озбиљну пажњу жичној вези, која је — опремљена најмодернијим техничким телефонским и телеграфским уређајима — подигнута на савремени ниво. За организацију веза у одбрани на планинском земљишту, где се обезбеђивање и утрошак великих количина линиског материјала поставља као основни проблем, примена ВФ уређаја у великој мери олакшава, па чак и омогућава његово потпуно решење. Ако је до неке јединице требало успоставити више телефонских или телеграфских канала везе, морало се раније, тј. док се није располагало овим уређајима, подизати и више линија, а сада, применом ВФ уређаја, само једна линија може да прими већи број канала тт везе, по којима се саобраћај може једновремено обављати. У циљу уштеде линиског материјала и његовог најрационалнијег коришћења, или ако планинско земљиште онемогућава изградњу више линија, могу се једном линијом, са одговарајућом комбинацијом ВФ уређаја, истовремено повезати две, па и три јединице ако јој се одреди погодан правац пружања (види шеме бр. 1 и 2). Свакако, то је израз нужде, када се не располаже са довољно линиског материјала, али, ипак, то обезбеђује непосредну и једновремену везу са свим јединицама, које су на овај начин прикључене на једну линију. Примена ових уређаја омогућила је да се кореспонденти у раду не ометају, иако се служе истом линијом.

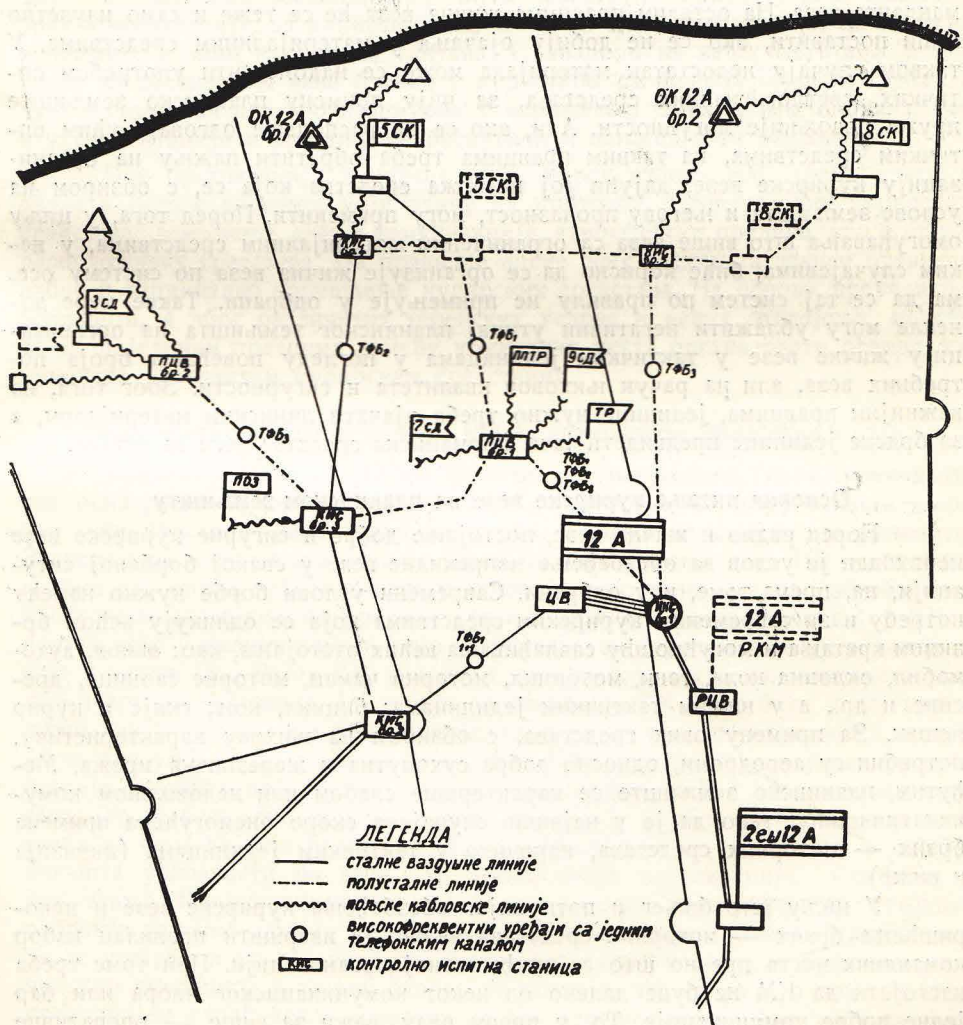

Шема бр. 1 — без примене уређаја

Шема бр. 2 — са три ТФБ уређаја и две скретнице

На овој основи се могу и морају користити и сталне линије, ако постоје на терену. Ако су ове линије погодно постављене у односу на борбени поредак јединица, могу се са њих, краћим изводима, повезати две или више јединица. Зато органи који планирају и организују жичне везе, узимајући у обзир сва преимућства ових уређаја, могу у великој мери умањити негативне утицаје планинског земљишта. Начелна шема организације жичних веза армије у одбрани, која показује примену ВФ уређаја, види се из шеме бр. 3.

Шема бр. 3 — Шема жичних веза 12 А у одбрани

За организацију жичне везе у оквиру тактичких јединица (батаљон, пук, дивизија) долази у обзир једино примена пољског кабла. На планинском земљишту, у захвату одбраненог појаса ових јединица, скоро редовно неће бити постојећих сталних линија, које би им се могле ставити на располагање. Планинско земљиште, својим особинама, свакако захтева велике количине линиског материјала и за ове јединице те га, најчешће, неће бити довољно за повезивање свих основних делова борбеног поретка и обезбеђење нужних резерви. Расположиве количине пољског кабла омогућиће подизање праваца до јединица и делова на тежишту одбране (а за то ће се у првом реду и користити), задржавајући најнужнију резерву у рукама команданта веза. На осталим правцима жична веза ће се теже и само изузетно моћи поставити, ако се не добију ојачања у материјалним средствима. У таквом случају недостатак материјала може се надоместити употребом оптичких, светлосигналних средстава, за чију примену планинско земљиште пружа повољније могућности. Али, ако се не располаже одговарајућим оптичким средствима, на таквим правцима треба обратити пажњу на организацију курирске везе, дајући јој најбржа средства која се, с обзиром на услове земљишта и његову пролазност, могу применити. Поред тога, у циљу омогућавања што више веза са ограниченим материјалним средствима, у неким случајевима, биће корисно да се организује жична веза по систему осе, ма да се тај систем по правилу не примењује у одбрани. Такве мере донекле могу ублажити негативни утицај планинског земљишта на организацију жичне везе у тактичким јединицама у погледу повећања броја потребних веза, али на рачун њиховог квалитета и сигурности. Због тога, на важнијим правцима, јединице нужно треба ојачати линиским материјалом, а за брдске јединице предвидети јача формациска средства него за остале.

Основна питања курирске везе на планинском земљишту

Поред радио и жичне везе, постојање добре и сигурне курирске везе неопходан је услов за обезбеђење непрекидне везе у свакој борбеној ситуацији, па, према томе, и у одбрани. Савремени услови борбе нужно намећу потребу и за савременим курирским средствима која се одликују већом брзином кретања и могућношћу савлађивања већих отстојања, као: авион, аутомобил, оклопна кола, тенк, мотоцикл, моторни чамац, моторне саонице, дресине и др., а у нижим тактичким јединицама: бицикл, коњ, скије и курир пешак. За примену ових средстава, с обзиром на њихову карактеристику, потребни су аеродроми, односно добра сухопутна и железничка мрежа. Међутим, планинско земљиште се карактерише слабом или недовољном комуникативношћу, тако да је у највише случајева скоро онемогућена примена брзих — моторних средстава, нарочито у тактичким јединицама (дивизија и ниже).

У циљу што бољег и потпунијег обезбеђења курирске везе и искоришћења брзих — моторних средстава важно је извршити правилан избор командних места пре но што се приђе њеној организацији. При томе треба настојати да КМ не буде далеко од неког комуникациског чвора или бар једне добре комуникације. То, у првом реду, важи за више — оперативне јединице (фронт, армија), код којих се, с обзиром на велика отстојања и растојања до потчињених и садејствујућих, уопште не може рачунати на

ефикасну везу без примене моторних брзих средстава. У највише случајева то се може обезбедити бар до јединице на тежишту одбране, јер је правац главног удара нападача најчешће повезан са најкомуникативнијим делом земљишта ради најбољег искоришћења технике. Авион за везу је најефикасније курирско средство и у условима одбране на планинском земљишту, јер има све предности брзе и сигурне везе. За његово коришћење треба, недалеко од КМ, уредити мање помоћно летиште — аеродром, а ако нема услова за припремање летишта, одржавање везе може се обезбедити бацањем и дизањем докумената са земље, без спуштања авиона.

У тактичким јединицама, у чијем захвату, по правилу, неће бити добрих комуникација, за курирску везу могу се користити курири на коњима и пешаци, а зими курири на скијама. С обзиром на већа отстојања и потребу за постизањем веће брзине у курирском саобраћају, курири треба да буду издржљиви и добро извежбани у коришћењу коња, скија, бицикла, као и у оријентацији и кретању по беспутном и ненасељеном земљишту.

При организацији курирске везе, поред избора КМ, треба узети у обзир и остале елементе који утичу на употребу одговарајућих курирских средстава: земљиште, стање комуникација, атмосферске прилике, као и стање расположивих средстава. Од правилне оцене свих елемената зависи правилан избор и рационално коришћење курирских средстава. На основу проучавања земљишта, а због различитих теренских услова и већих отстојања, мораће се на појединим правцима између командних места организовати пренос докумената различитим курирским средствима.

Како треба прилазити избору КМ са становишта обезбеђења везе

Командно место са својим елементима (оперативна група, командантска осматрачница, центар везе и групе за помоћну службу) захвата шири или ужи простор, према величини штаба — команде која се ту размешта. Захтеви везе могу налагати да се један од ових елемената — ЦВ — постави и тамо где можда неће одговарати неком од тактичких услова (обезбеђење, маскирање, отстојање од предњег краја и др.). Но, то не значи да су КМ и центар везе у целини везани само за условности које постављају радиосредства и њихов рад. Рејон КМ у целини, по правилу, треба да одговара и једним и другим захтевима. Јер, сваки од елемената КМ може бити у најгушћој шуми или у јарузи, сем радиоцентра, који се до извесне мере може и удаљити, али тако да не изађе из рејона КМ. КМ треба поставити у оквиру просторије тежишта одбране не само због тактичких, већ и због захтева саме везе, јер се баш тамо налази основна групација борбеног поретка, где веза треба да буде најјаче развијена. Ван те просторије не сме се ићи и са становишта условности по вези, тј. њене добре организације, извођења и одржавања. Комуникациска мрежа је по правилу развијенија на тежишту одбране, односно правцу нападачевог највероватнијег главног удара, тако да се захтеви и ту обједињују. Значи, ове супротности у одбрани на планинском земљишту у ширем оквиру не постоје, већ се ради о томе да се у прецизнијем одређивању простора за КМ одреди такав рејон, који ће омогућити правилан размештај свих елемената КМ и нормално функционисање средстава везе, нарочито радиостаница.

Како треба прићи избору КМ за свој и потчињене штабове, а да се избегне или умањи непожељан утицај планинског земљишта? Нећемо излагати цео процес око избора КМ, јер то питање треба посебно обрађивати, већ само основе са којих треба поћи при избору. Имајући у виду тактичке захтеве и захтеве по вези, командант (начелник) везе најпре треба да про-студира земљиште по карти и да одреди уже рејоне, који, према процени, пружају најбоље могућности командовања и везе. То би истовремено био и предлог за КМ општевојној команди за доношење претходне одлуке. После тога, заједно са оперативним органима штаба, излази се на земљиште где се прецизније испитује и одређује не само рејон, већ и распоред појединих елемената КМ. При овом рекогносцирању треба водити рачуна да се за ЦВ одреди такво место које ће омогућити најбоље искоришћење техничких особина радиосредстава и најповољније искоришћење линија и осталих средстава на терену. То значи да се ЦВ не сме постављати у дубљим јаругама, на стрмим и супротним падинама истог гребена на коме се налази кореспондент (већ ближе врховима гребена) нити у густој и високој шуми (већ на ивици пропланка) и да треба избегавати земљиште које има рудних наслага, док за ултракраткоталасне радиостанице треба одабирати таква места која обезбеђују међусобну видљивост. Поред тога, КМ дивизије и виших команди не треба много удаљавати бар од једне комуникације која иде ка фронту, иако би било пожељно да се макар у ширем рејону КМ налази и неки комуникациски чвор. Тек кад се тако изврши избор КМ добија се и реална основа за њихово дефинитивно одређивање кроз коначну одлуку команданта јединице. Ово показује од колике је важности и значаја избор КМ у одбрани на планинском земљишту и правилан распоред његових елемената, као и то да се правилним ангажовањем оперативних органа и органа везе у избору командних места у великој мери обезбеђује непрекидност и сигурност везе.

Закључак

Особине планинског земљишта испољавају у великој мери неповољан утицај на организацију и рад свих видова везе у одбрани. Из излагања се види да се могу, ако се организацији веза приђе са више уношења у конкретне услове, и на бази постојећих материјалних могућности, налазити решења, која ће отклонити или умањити неповољне утицаје планинског земљишта.

Да би главна средства везе, радио и жична, могла и на планинском земљишту осигурати основне потребе и захтеве командовања, неопходно је, при планирању и извођењу организације веза, обратити пажњу:

— на правилан избор КМ, при чему је обавезна ужа сарадња општевојних органа и органа по вези, тако да се обезбеде нужни тактички захтеви и услови што бољег и потпунијег функционисања свих видова везе;

— на правилан распоред елемената центра везе у оквиру командног места, а нарочито радицентра;

— на организацију жичне везе, којој треба прилазити тако да се на тежишту одбране развије најпотпунији систем веза, а да се на осталим и удаљеним правцима комбинује са другим средствима везе;

— на правилну примену ВФ телефонских и телеграфских уређаја, да би се остварио што потпунији систем жичних веза;

— на решавање свих питања у која органи везе морају уносити више техничке и организационе сналажљивости у циљу постизања најбољих могућности по вези.

Полазећи од данашње конкретне условности, у овом чланку су изнета нека од главних питања, на основу којих и кроз која је потребно прилазити решавању организације веза у одбрани на планинском земљишту.

Свакако, у другим, измењеним условима, уз коришћење нових искустава, могу се наћи и лакша и практичнија, нарочито техничка, решења.